

**LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ IR DUOMENŲ
PAKARTOTINIO NAUDOJIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1524 2 IR 16 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo Nr. VIII-1524 2 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatino skirtingos priežastys:

1) Lietuvos atvirų duomenų portale atsiradę naudotojų poreikiai į įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 2 punktą nepatenkančių akcinių bendrovių ar uždarytų akcinių bendrovių, kuriose valstybei arba savivaldybei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso daugiau kaip $\frac{1}{2}$ balsų visuotiniame akcininkų susirinkime ir valstybė ar savivaldybė tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką skiriant daugiau kaip pusę bendrovės administracinio, valdymo arba priežiūros organo narių ir kurios teikia viešąsias paslaugas 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte nenurodytose srityse, duomenims.

2) 2022 m. gruodžio 21 d. Europos Komisijos priimtas įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2023/138, kuriuo sudaromas konkrečių didelės vertės duomenų rinkinių sąrašas ir nustatoma jų skelbimo bei pakartotinio naudojimo tvarka (toliau – Reglamentas). Kadangi Reglamentas yra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos narėms, todėl atskirai tvirtinti didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą Lietuvos Respublikos Vyriausybėje nėra tikslinga.

Įstatymo projekto tikslai:

1) Įstatymą taikyti visiems valstybės valdomiems subjektams, įskaitant ir akcines bendroves ar uždarysias akcines bendroves, kurios teikia viešąsias paslaugas 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte nenurodytose srityse.

2) Atverti didelės vertės duomenų rinkinius pagal Reglamente numatytas nuostatas iki 2024 m. birželio 9 d.

Įstatymo projekto uždaviniai – reglamentuoti valstybės valdomų subjektų kompetenciją duomenų pakartotinio naudojimo srityje, patikslinti teisinį reguliavimą nuostata dėl didelės vertės duomenų rinkinių skelbimo ir jų pakartotinio naudojimo sąlygų.

Priėmus Įstatymo projektą bus sudarytos teisinės prielaidos įgyvendinti 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 1 strateginio tikslo „Pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą“ pažangos 1.5 uždavinį „Skatinti pažangiųjų technologijų ir inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą“ ir 1.7 uždavinį „Skatinti valstybės skaitmeninimą“.

Svarbu paminėti, kad priėmus Įstatymo projektą bus sustiprinta kuriama pridėtinė vertė pakartotinių naudotojų, galutinių naudotojų ir visuomenės apskritai naudai, taip pat daugeliu atveju – ir pačio viešojo sektoriaus naudai, nes leidus pakartotinai naudotis duomenims, ypač aukštos vertės, yra skatinamas skaidrumas bei atsakomybė, o gaunant naudotojų atsiliepimus galima gerinti surinktos informacijos kokybę ir viešųjų užduočių atlikimą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. Projektą parengė Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos Skaitmeninės darbotvarkės departamento (direktorė Diana Seredokaite, tel. +370 660 93901, el. p. diana.seredokaite@eimin.lt) Skaitmeninių iniciatyvų valdymo skyrius (vedėja Lina Giedraitienė,

tel. +370 659 28842, el. p. lina.giedraitiene@eimin.lt, vyriausioji specialistė Ieva Bražinskė (tel. +370 650 16358, el. p. ieva.brazinske@eimin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte apibrėžta, kad Įstatymas taikomas viešosioms įstaigoms, kurių savininkė arba bent viena iš dalininkų, turinti pusę ir daugiau balsų visuotiniame dalininkų susirinkime, yra valstybė ar savivaldybė, kurios nėra finansuojamos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų, tačiau atlieka viešąsias funkcijas, taip pat akcinėms bendrovėms ar uždarosioms akcinėms bendrovėms, kuriose valstybei arba savivaldybei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso (suprantama taip, kaip nustatyta Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnyje) akcijos, suteikiančios daugiau kaip pusę balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, ir valstybė ar savivaldybė tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką (suprantama taip, kaip nustatyta Akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnyje) rinkdama ir atšaukdama akcinės bendrovės arba uždarnosios akcinės bendrovės vadovą, taip pat daugiau kaip pusę valdybos arba stebėtojų tarybos narių, ir kurios teikia viešąsias paslaugas bent vienoje iš šių sričių: dujų ir šilumos ūkio, elektros energetikos, vandentvarkos, transporto paslaugų, uostų ir oro uostų, pašto paslaugų, naftos ir dujų gavybos, anglių ar kito kietojo kuro žvalgybos arba gavybos, viešojo keleivinio transporto pagal 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinančio Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70 su visais pakeitimais 2 straipsnį, oro susisiekimo paslaugų teikimo pagal 2008 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių (nauja redakcija) su visais pakeitimais 16 straipsnį, visuomenės aptarnavimo paslaugų teikimo pagal 1992 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3577/92, taikančio laisvės teikti paslaugas principą jūrų transportui valstybėse narėse (jūrų kabotažas), su visais pakeitimais 4 straipsnį. Visiems likusiems valstybės valdomiems subjektams Įstatymo nuostatos negalioja.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje apibrėžta, kad didelės vertės duomenų teminių kategorijų sąrašą ir didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą tvirtina Vyriausybė. Pažymėtina, kad į Įstatymą, kurio nauja redakcija įsigaliojo 2021 m. liepos 17 d., perkelta 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (toliau – Direktyva) nuostatos. Iki Direktyvoje nustatyto privalomo Įstatymo patvirtinimo termino nebuvo aišku, kokių teisės aktu (direktyva ar reglamentu) Europos Komisija patvirtins didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą ir jų atvėrimo ir skelbimo bei pakartotinio naudojimo tvarką, todėl Įstatyme buvo numatyta, kad didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą tvirtins Vyriausybė.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siekiama reglamentuoti ne tik valstybės valdomų subjektų, teikiančių viešąsias paslaugas bent vienoje iš šių sričių: dujų ir šilumos ūkio, elektros energetikos, vandentvarkos, transporto paslaugų, uostų ir oro uostų, pašto paslaugų, naftos ir dujų gavybos, anglių ar kito kietojo kuro žvalgybos arba gavybos, viešojo keleivinio transporto pagal 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinančio Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70 su visais pakeitimais 2 straipsnį, oro susisiekimo paslaugų

teikimo pagal 2008 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių (nauja redakcija) su visais pakeitimais 16 straipsnį, visuomenės aptarnavimo paslaugų teikimo pagal 1992 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3577/92, taikančio laisvės teikti paslaugas principą jūrų transportui valstybėse narėse (jūrų kabotažas), su visais pakeitimais 4 straipsnį, bet ir kitų valstybės valdomų subjektų, veikiančių kitose srityse, kompetenciją duomenų pakartotinio naudojimo srityje. Taip pat Įstatymo projektu siekiama atsisakyti perteklinės nuostatos, atsiradusios dėl Europos Komisijos 2022 m. gruodžio 21 d. priimto įgyvendinimo Reglamento (ES) 2023/138, kurio sudaromas didelės vertės duomenų rinkinių sąrašas ir nustatoma jų skelbimo bei pakartotinio naudojimo tvarka, ir kuris yra tiesioginio taikymo Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje.

Vykstant technologijų raidai duomenų analizės, panaudojimo ir tvarkymo srityse, tuo pačiu plėtojamos tokios technologijos kaip mašinų mokymasis, dirbtinis intelektas ir daiktų internetas. Dėl sparčios technologijų raidos tapo įmanoma kurti naujas paslaugas, grindžiamas duomenų naudojimu, kaupimu ir derinimu, tokiu būdu skatinant skaitmenines inovacijas, ypač dirbtinio intelekto srityje. Įstatymo pakeitimo rezultatų naudą pajaus valstybė, verslai bei piliečiai. Duomenų prieinamumas paskatins verslo plėtrą, padės kurti naujas ir plėtoti esamas el. būdu teikiamas viešąsias paslaugas, prisidės prie Lietuvos ekonomikos augimo, padarys Lietuvos skaitmeninę erdvę patrauklesnę ES valstybių narių verslo atstovams. Siekiant neprarasti ekonominių ir socialinių galimybių, kurias atveria viešųjų duomenų pakartotinis naudojimas, siūlomos atitinkamos Įstatymo projekto nuostatos.

Dėl Įstatymo projekto 2 straipsnio 1 dalies 2 punkto. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektas numato reglamentuoti visų valstybės valdomų subjektų pareigą teikti duomenis, juos skelbti skaitmeniniais atvirais formatais pakartotiniam naudojimui nustatyta tvarka, siūloma šią pareigą įtvirtinti Įstatymo projekto 2 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Prognozuojama, kad įgyvendinus Įstatymo projektą 2025 m. bus sutaupyta nuo 0,450 iki 2 340 mln. Eur, o 2026 m. nuo 0,800 iki 4,210 mln. Eur viešojo sektoriaus išlaidų. Tuo tarpu planuojama, kad atvirų duomenų rinkos dydis 2025 m. sieks 125 mln. Eur, o 2026 m. – 285 mln. Eur.

Dėl Įstatymo projekto 16 straipsnio 1 dalies. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Komisija 2022 m. gruodžio 21 d. paskelbė įgyvendinamąjį reglamentą (ES) 2023/138, kuriuo sudaromas konkrečių didelės vertės duomenų rinkinių sąrašas ir nustatoma jų skelbimo bei pakartotinio naudojimo tvarka (toliau – Reglamentas (ES) 2023/138), ir kuris Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje turi įstatymo galią, siūloma pakeisti Įstatymo projekto 16 straipsnio 1 dalies nuostatą, kuri nustato, jog didelės vertės duomenų teminių kategorijų sąrašą ir didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą tvirtina Vyriausybė į nuostatą, kad didelės vertės duomenų rinkinių sąrašą ir jų skelbimo bei pakartotinio naudojimo tvarką nustato Reglamentas (ES) 2023/138.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, atlikus numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, parengta numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma. Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Padidinus valstybės valdomų subjektų duomenų atvirais formatais prieinamumą bus praplėsta galimybė naudoti informaciją, kuri yra svarbi pirminė medžiaga skaitmeninio turinio produktams ir paslaugoms ir taps dar svarbesniu turinio šaltiniu plėtojant tokias pažangiąsias skaitmenines technologijas kaip dirbtinis intelektas ar daiktų internetas. Padidėjusios galimybės pakartotinai naudoti duomenis, ypatingai aukštos vertės, sudarys sąlygas verslo įmonėms, įskaitant smulkias ir vidutines, taip pat visuomenei išnaudoti jos potencialą ir prisidėti prie ekonomikos plėtojimo ir aukštos kokybės darbo vietų kūrimo bei tokių svarbių visuomenės tikslų kaip atskaitomybė ir skaidrumas įgyvendinimo. Prognozuojama, kad įgyvendinus Įstatymo projektą dėl sudarytų sąlygų verslams kurtis ir plėstis atvėrus duomenis, bus padidintas gyventojų užimtumas: 2024 m. siektų 0,57 proc., 2025 m. – 0,72 proc., 2026 m. – 0,90 proc.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

–

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti nereikia įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų valstybės biudžeto lėšų neprireiks, pakartotinio naudojimo veiklas planuojama finansuoti iš institucijoms skirtų asignavimų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

–

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Duomenys“, „didelės vertės duomenų rinkinys“, „atviri duomenys“, „pakartotinis naudojimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Įstatymas turėtų būti išverstas į anglų kalbą.
